

Bauhaus
 Networking Ideas
 and Practice
 Umrežavanje ideja
 i prakse

AMARCORD ZAGREBAČKA IZLOŽBA BACA TRČAK SVJETLA NA TRAGIČNU PRIČU O NAJTALENTIRANIJIH ČLANICA BAUHAUSA. PIONIRKA HRVATSKOG DIZAJNA

PIŠE EDA VUJEVIĆ

Te ledene veljače 1941. godine, u osvit strašnog rata koji će promijeniti sve u čitavom svijetu, pa i u malome mjestu Zmajevac koji se još ponegdje vodio kao Vörösmart, na krajnjem istoku današnje Hrvatske, u općini Kneževi Vinogradi, jedna je žena napisala pismo koje će dobiti njezina prijateljica Ise Gropius, supruga znatno poznatijeg Waltera Gropiusa, utemeljitelja slavne njemačke škole Bauhaus. U osami tog trgovačko-poljoprivrednog mjestaša, **Otti Berger**, tada 43-godišnjakinja i jedna od tek nekoliko hrvatskih studenata Bauhaus, još uvijek je vjerovala kako će uspjeti otići u Ameriku, udati se za svog zaručnika, poznatog arhitekta **Ludwiga Hilberseimera** i nastaviti svoju izvanrednu karijeru koju je prekinuo dolazak Hitlera na vlast u Njemačkoj.

Otti Berger je, naime, bila zacijelo najtalentiranija i najperspektivnija članica tekstilne radionice velike Bauhaus obitelji, žena koja je usprkos svome osobnom hendikepu - bila je gotovo gluha! - i pogibeljnim društvenim okolnostima - bila je Židovka! - uspjela u Njemačkoj, ali i u Londonu, zaštititi svoja tri patenta, tri unapređenja tekstila, ali i započeti izvanredno uspješnu suradnju s nekoliko velikih europskih tekstilnih tvornica. Njezin dizajn, a još više tehnološka unapređenja koja su tekstilu dala veliku čvrstoću, perivost, izdržljivost, njezina marljivost i evidentna snalžljivost u društvu sigurno bi joj bili donijeli i slavu i novac. No ispalo je drukčije.

Posljednje pismo

Te vlažne i hladne veljače **Otti Berger** je, u sjenu rata koji je bio gotovo vidljiv na nebu Europe, u sjenu očeve smrti koja je, usprkos njezinoj njezi, bila pred vratima i stigla samo nekoliko mjeseci poslije, u sjenu tjeskobe i straha koji se nadvio nad sve Židove Starog kontinenta, napisala to svoje zadnje sačuvano pismo. Piše svojoj prijateljici kako se ona i njezin brat **Otto** osjećaju u skučenosti sela kao dva lava u kavezu. Piše o tome kako je sretna što napokon nešto radi, tka tepih koji je još jesenas započela, i kako će to biti najljepši tepih svih vremena. Žali se kako joj ne stižu više iz Amerike pisma njezina zaručnika **Ludwiga Hilberseimera**, također bauhausovca, koja su inače redovito stizala, a da ni njezina pošta, premda je

USPON

Njezin dizajn, a još više tehnološka unapređenja dala su tekstilu veliku čvrstoću i izdržljivost, pa je **Otti** usprkos hendikepu - bila je gotovo gluha! - i okolnostima - bila je Židovka! - uspjela u Njemačkoj, ali i u Londonu zaštititi svoja tri patenta i početi izvanredno uspješnu suradnju s velikim europskim tekstilnim tvornicama

Zadnja pošta MORAM ZA NISTE ZA

Otti Berger za radilačkim stonom u Bauhausu

uvijek šalje avionski, ne stiže u Ameriku. Na kraju pisma, posve izvan konteksta povrsnog nabiranja činjenica i crtica iz života, **Otti Berger** kaže: "Moram znati da me niste zaboravili!"

Strah od zaborava, toliko nepodnošljiv kreativnim ljudima, ljudima s voljom i ambicijom, zacijelo je u tom pismu probio bez kontrole, bez jasne svijesti o snazi tog krika gluhe žene, zarobljene u baranjskome glibu dok je većina njezinih kolega, profesora i studenata Bauhaus, uspjela prijeći ocean i započeti novi

život u Americi. **Otti Berger** nije bila te sreće. U travnju 1944. svi su Bergerovi deportirani, prvo u neki mađarski sabirni centar, a potom u **Auschwitz** u kojem je **Otti** skončala svoj život samo nekoliko mjeseci prije kraja Drugog svjetskog rata. Njezino ime i njezina sudbina zaboravljeni su.

I premda arhiv Bauhaus u Berlinu, premda sveučilište Harvard, premda **Getty Research** centar u Los Angelesu, **Art Institute** u Chicagu, **Museum für Gestaltung** u Zürichu i **Museum of Modern Art** u New Yorku, **Archives of American Art-Smithson-**

Evidencijski broj / Article ID: 15705954
 Vrsta novine / Frequency: Dnevna
 Zemlja porijekla / Country of origin: Hrvatska
 Rubrika / Section: Sport

OTTI BERGER, JEDNOJ OD
 NAJNAJZNANITELJNIA SKONČALA JE U KONCLOGORU

Šta Auschwitz znati da me boravili

Bauhaus
 Networking Ideas
 and Practice
 Umrežavanje ideja
 i prakse

nian Institution u Washingtonu, Städtische Kunstsammlungen u Chemnitzu, Tate Collection u Londonu, Stedelijk Museum u Amsterdamu, Stadtarchiv Dessau-Rosslau, Sammlung der Stiftung Bauhaus Dessau, Kunstsammlung u Weimaru, Bauhaus-Universität u Weimaru, ETH-Sigfried Giedion Archiv u Zürichu, Bundesarchiv u Berlinu, NHA Hannover, arhiv Tvrtke Helios u Boltonu i Stiftung Archiv der Akademie der Künste-Sammlung Baukunst u Berlinu... čuvaju radove i us-

Dr. Antonija Mlikota: Otišla sam u Berlin, istraživala, tražila i otkrivala njezinu nevjerojatnu priču

karstvo i kiparstvo izloženi i radovi iz primijenjene umjetnosti, posebno je istaknula tri umjetnice, i to **Nelu Geiger**, **Otti Berger** i **Rahelu Stein**. Istaknula je da je se "nakon decenija neukusa napokon pojavio novi smjer u oblikovanju koji je zahvatio sve primijenjene umjetnosti" - kaže dr. Mlikota. - Ottila Berger tako na Kraljevskoj akademiji nije počela od početka, upisana je odmah u drugu godinu. Prva dva semestra bila je u slikarskoj klasi profesora **Maksimilijana Vanke**, sljedeća tri kod profesora **Joze Kljako-**

se, od svih studenata, njih gotovo 1200 u 14 godina postoja-nja škole, ali i uprave Bauhausa, imala izraženu svijest o vrijednosti zaštite intelektualnog vlasništva. Ta nagluha mlada dama uspjela je, uz puno muke, zaštititi nekoliko svojih патената u Njemačkoj Hitlerova doba, a jedan patent je zaštitila i u Velikoj Britaniji. Nije od toga imala velike koristi - kao Židovka je protjerana iz Njemačke, u Londonu se nije snašla među Englezima koji su na nju gledali kao na "Švabicu". Ipak, svoje je ime upisala u registre патената dok nitko iz goleme obitelji Bauhaus nije zaštitio čak ni ime slavne škole. Upravo zato je Bauhaus danas sinonim za trgovački lanac u kojem se mogu "da bi bilo dobro!" - nabaviti parket i sanitarije, kade i fugamol, a škola Bauhaus izgubila je 1972. spor u kojem je tvrdila da trgovački lanac kakav imamo širom Hrvatske, pa i u Solinu, nema pravo na ime Bauhaus. Ottila Berger sigurno ne bi bila zaboravljena zaštititi slavno ime Bauhaus. No, život je htio drukčije...

u Wüstewaltersdorfu kod Breslaua, a 1931. izlaze i na izložbi grupe Zemlja u Umjetničkom paviljonu u Zagrebu, te na izložbi Bauhausa u Moskvi. Preuzima vodstvo Tekstilne radionice Bauhausa premda je ona formalno bila pod vodstvom **Lily Reich**, i izrađuje novi kurikulum.

- Te iste 1932. godine započinje **Ottina** višegodišnja prepiska s uredom za patente i završava njezin angažman na Bauhausu koji zatvara svoja vrata u Dessau - pojašnjava dr. sc. Antonija Mlikota. - Ottila Berger kupuje od škole jedan od tkalačkih stanova i otvara vlastiti atelje za tekstil u Berlinu. I dalje je neumorno propitkivala, istraživala, eksperimentirala... Takav rad u kombinaciji s neumoljivom upornošću i svjesnošću vlastitog Ja, priskrbio joj je zaštitu inovativnih tkanina.

Nje nije bilo među 7500 preživjelih

- Za svoje tekstile je u Njemačkoj dobila dvije vrste zaštite dok je patent za Lame-ničkom dobila u Engleskoj. Zatražiti i dobiti zaštitu tekstila u to vrijeme bila je rijetkost, dizajneri su uglavnom ostajali anonimni nakon što bi tekstil otišao u tvorničko proizvodnju. Ottila Berger nije htjela takav tretman za sebe i svoja rješenja koja je potpisivala s o. b. ber. je kao i većina Bauhausovaca sve pisala malim slovima - kaže dr. Mlikota te dodaje i da se, primjerice,

Puštam svoje Ja da uči u hodu

Prema riječima same Ottila Berger, ona na Bauhausu u Dessau nakon studija u Zagrebu, u listopadu 1926. odlazi radi potrebe rada na sebi i pronalazaču „vlastitog Ja“, a zadaća Bauhausa bila je, prema njezinu mišljenju, iz umjetnika ponovno napravi-

Otti Berger: Zadaća Bauhausa je iz umjetnika ponovno napraviti čovjeka

SUDBINA

Većina njezinih kolega, profesora i studenata Bauhausa, uspjela je prijeći ocean i početi novi život u Americi. Ottila nije bila te sreće. U travnju 1944. svi su Bergerovi deportirani, prvo u sabirni centar, a potom u Auschwitz u kojem je ubijena nekoliko mjeseci prije kraja Drugog svjetskog rata. Njezino ime i sudbina zaboravljeni su

pomenu na tu "našu" ženu, upravo je u nas, na Balkanu, zaborav gotovo sve prekrilo ime Ottila Berger.

Neshvatljivi manjak informacija

Tek je izložba u zagrebačkom Muzeju suvremene umjetnosti pod nazivom "Bauhaus - umrežavanje ideje i praksi" koja traje sve do jeseni, bacila tračak svjetla na priču o Ottili Berger. MSU tako odaje počast njoj, ali i ostalim studentima Bauhausa koji potječu iz današnje Hrvatske. **Gustavu Bohuťinskom** i **Ivani Tomljenović-Meller**, kao i onima iz regije - **Augustu Černigoju** iz Slove-

nije i **Selmanu Selmanagiću** iz BiH.

Jedna od rijetkih znanstvenika u Hrvatskoj koja se ozbiljno pozabavila životom i djelom Ottila Berger jest dr. sc. **Antonija Mlikota**, viša asistentica na Odjelu za povijest umjetnosti Sveučilišta u Zadru. Radeći na kolegiju o Bauhausu, suočila se s neshvatljivim manjkom informacija o toj hrvatskoj pionirki industrijskog tekstilnog dizajna, inovatorici i umjetnici.

- Gotovo sva literatura o Ottili Berger je na stranim jezicima - kaže dr. sc. Antonija Mlikota. - Iskreno, osim znanstvenog interesa, u meni se probudila i jedna doza dišpe-

ta. Otišla sam u Berlin, istraživala, tražila i otkrivala njezinu nevjerojatnu priču. Prije dolaska na Bauhaus Ottila Berger je pohađala Višu djevojačku školu u Beču i završila je šest razreda s izvrsnim uspjehom - kaže dr. sc. Mlikota. - Taj podatak navodi se pod rubrikom školska izobrazba na Matičnom listu Kraljevske akademije za umjetnost i umjetni obrt u Zagrebu na koju se upisala 1922... Te iste godine Ottila Berger je sudjelovala na Umjetničkoj izložbi prilikom Židovskog omladinskog sleta u Zagrebu.

- U osvrtnu koji je napisala **Vera Stein** za časopis "Židov" istaknula je kako su uz sli-

vića, a zadnja tri kod **Vladimira Becića**. Na akademiji u Zagrebu Ottila Berger je odsušala i uspješno prošla sve četiri godine studija, ali nije diplomirala. Sudjelovala je i na izložbi „Djela“, umjetničkog udruženja za promicanje umjetničkog obrta. 1927. godine u Umjetničkom paviljonu u Zagrebu, te na izložbi grupe Zemlja 1931. godine u istom prostoru. Kasnije će se, uspoređujući Bauhaus i prijašnje obrazovanje, na Zagreb i na Akademiju referirati kao na mjesto "previše opterećenog tradicijom i bez puno duha", dodaje dr. sc. Antonija Mlikota.

Jedino je Ottila Berger, čini

ti čovjeka. Nakon nešto više od godinu dana u Bauhausu izjavila je da je pronašla svoje Ja i da ga sada "pušta da uči u hodu". Uskoro je postala suradnica u Tekstilnoj radionici, uključila se i u veliki projekt **Hannesa Meyera** i škole - izgradnju i opremanje škole u Bernau. Prema dizajneru Ottila Berger izrađeno je 120 deka od umjetne svile za čačke sobe. Njezino školovanje na Bauhausu završeno je u travnju 1930. godine, a u studenom je dobila diplomu Bauhausa pod brojem 31. Te iste godine počinje njezina suradnja s tekstilnom tvornicom u Zwickau, potom i tvornicom **Websky, Hartmann&Yiesen**

namještaj slavnoga **Alvara Alta**, nakon izložbe ostanovnu održane 1934. u Zürichu, mogao naručiti presvučen upravo Ottilinim tekstilom.

Kad je u siječnju 1945. Crvena armija ušla u logor Auschwitz, među preživjelih 7500 zatvorenika nije bilo Ottila Berger. Jedini preživjeli Berger iz Zmajevca, Ottilin brat Otto, nakon povratka na praznu kuću napisao je pismo nesuđenom mužu svoje sestri, njemačkom arhitektu **Ludwigu Hilberseimeru** i poslao ga u Ameriku. Napisao mu je da njegova sestra nije preživjela rat, a što je još napisao, ne znamo. Za Ottilu, to znamo, sve bilo prekasno.